

KÖZMŰVELŐDÉS

Felelős szerkesztő: Wagner Sándor.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztári-, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak (Papp György) küldendők.

Megjelenik minden csütörtökön.

Egész évre
Félévre
Negyedévre

Az előfizetés díjai:

Híradások díjszabás szerint.

A társadalmi kérdés erkölcsi momentuma.*)

Végre valahára kezdünk sokat beszélni a társadalmi kérdésekről. Már ez is valami: a sok beszédet remélhetőleg komoly tanulmány és a mi a fő, komoly tett fogja követni.

Már is sokat emlegetjük, hogy a társadalmi kérdés lényege az, hogy miképpen lehet a társadalom minden rétegének minél nagyobb földi jólétet és meglegedést biztosítani.

Azt is tudja már mindenki, hogy ezen társadalmi kérdésnek van gazdasági, politikai és erkölcsi momentuma.

A gazdasági momentum a legnyilvánvalóbb, hiszen gazdasági helyzetjavításáról és biztosításáról van szó.

A politikai momentumot sem tagadja már senki; hogy az államhatalomnak kötelessége a gazdasági életet a jelzett irányban befolyásolni, abban senki sem kétel-

*) A „Religio” ez évi első számából vesszük át e szép cikket. Ezzel is lapunk olvasóinak figyelmét önjajuk felhívni e kitünően szerkesztett, magas szintű álló kath. folyóiratra. A lap vasárnaponként jelenik meg s előfizetési ára egész évre 12 K.

kedik. A Smith-féle gazdasági liberalizmusnak a maga egészében ma már hirtmondója sem létezik komoly emberek között, csak részletkérdésekben kísért még az állami nemtörődömségnek kényelmes elmélete.

Az erkölcsi elem ezek mellett mintha némileg háttérbe volna szorítva a közvéleményben.

Aki a szociális érdeklődésnek mindenféle megnyilatkozását figyelemmel kíséri, a keresztény és vallástalan szocializmusnál igen nagy érdeklődést fog találni gazdasági szervezkedés, törvényhozási intézkedések iránt. A mi utóvégre helyes is és hogy a vallástalan szocializmus csak ezekről beszél, nem is csodálható.

De még a mi részünkről is sokan a fősúlyt a gazdasági és törvényhozási intézkedésekre helyezik. Igen sok szó esik olcsó bevásárlásról, olcsó hiteltől, előnyös értékesítésről. És ez mind nagyon helyes. Bár volna róla még több szó és bár találna minden ilyen szó termékeny talajra, a tette válás, a megvalósulás talajára. Értjük ezt főleg az Országos Magyar Gazda-

sági Egyesület, okos, és lelkes szociális irodalmára, melynek nálunk több okos olvasót és lelkes követőt kívánunk.

De e mellett nem szabad felednünk, hogy ez mind szükséges ugyan, de nem elég.

Mindenféle munkásegyesülettel, gazdasági körrel, hitel-, fogyasztási- és értékesítő-szövetkezettel ugyanis, ha minden nagyon jól megy az egész vonalon, legfőlegb annyit érhetünk el, hogy a munkásnak és a kisgazdának tiszta jövedelme talán ötven százalékkal nagyobb lehessen.

Hanem a posse ad esse non valet conclusio. A lehetőség még nem valóság. Hogy valóban úgy is legyen s hogy ennek következtében objektív és szubjektív jóléte is emelkedjék, ahhoz más is kell.

Hiábavaló a jövedelmező munka lehetőségére annak, a ki nem akar dolgozni.

Hiábavaló a fokozottabb jövedelem annak, a ki nem tud azzal kijönni.

Hiábavaló munka és jövedelem annak, a ki nem tud azzal meglegedni.

És így hiábavaló volna minden munkásegyesület és gazdasági és mindennemű

TÁRCA.

Magyar humanisták a XVI. században.

Az Irodalmi Társulat közgyűlésén felolvasta:

Péter János dr.

(Folyt. és vége.)

Bennünket erdélyiek érdekelhet, hogy még más emlékek is állanak abból a korból hazarszűnkkel kapcsolatban. Enyedi Wolfhard Adorján, latinos névvel Adrianus Wolfhardus Transylvanus, apostoli protonotarius Bolognában, hol jogot tanult, Janus Pannoniusnak több művét kiadta, melyek elé verses bevezetéseket készített. J. Pannoniusnak Plutarchosból és Demosthenesből való fordításai elé irt ajánló levelében Budai Udalrikot, ki Gyulafehérvárt custoskanonok volt, úgy magasztalja, mint kiváló erkölcsű és tudományos embert. „Készakarva hallgatom el — így szól — hogy az irodalom ügyét, bonarum artium amore, mily lángoló buzgalommal karolod fel, a melyet még hajlott korod sem tudott gyöngíteni s életedet mint a legjobb színekkel, ennek virágaival ékesítéd föl.

Wolfhard 1522-ben J. Pannoniusnak Marcellusról irt panegyricusát is kiadván, a kiadás elején klasszikus izű költeményekkel dícsőíti Janus Pannonius emlékét, kit Apolló is meggyá-

szol. Ennek első részét mutatványul fordításban itt közlöm.

Mondsza diő Phoebus, Múzsák fejedelmi vezére,

Mért hagyod el lantod, mely derűt ének is ad.

Hangjait a ragadó folyam hallgatta gyönyörrel,

Zengésére a vad, bár ijedős, figyel áll.

Mért hallgatsz; mond, mért esüggéd márszózatosaikad,

Mily ok készitete rá, hogy szemed ég, de sötét?

Aonidák fejedelme álltam forrás dús vize mellett,

S lantom hangjainál Thespiadák kara zeng

Ámde karom bágyad s tompán cseng énekes ajkam

Bár Múzsák kara is sürgeti még dalaim.

Pannonius jöjjön hát, szólék, Múzsahad örvendj

Diszt nyere lantjával északi tájakon is.

Dalra kit istenitek, Pitho maga oktata bájjal

Ti magatok kegygel, dalnokul elvisszitek.

Ilyenformán, a klasszikus világ eszméi és fogalmai szerint magasztalja a költőt, kit a Párkák kegyetlen keze megdöntött. Ezért gyászol Apolló, ezért zavaros a Múzsák forrása, ezért némult el Calliope.

Janus tizenöt elégiája elé irt bevezetésében szintén hangulatosan magasztalja a költőt, mint olyant, aki által Apolló kezdette fölkeresni Pannonia földjét; a magyarokat Janus tanította meg Ciceró nyelven beszélni, s hogy Latium nyelven lantos költeményeket énekeljenek.

Wolfhard jötevői közé sorozta Várdai Ferenc püspököt is (1514—1524.), sőt úgy látszik épen a püspök tette lehetségessé, hogy külföldre

mehehen. Legalább 1522. októberében így ír róla: „Te, vettél be kanonokjaid díszes sorába (in album tui sacri collegii rettulisti), te voltál tanulmányaimban védőm és legbiztosabb menedekem; mikor tudom viszonzni mind azt, amit velem tetted? Hiszen ismeretes rendkívüli jöteknységod, mellyel mindenkit megnyersz magadnak, ismeretes csodálatos emberi érzésed, mellyel mindenkit lekötelezel, anélkül, hogy bármily érdeket sértenél.” Majd megemlíti a pórlázadás elnyomásában szerzett érdemeit, igéri, hogy mindezt bővebb részletezéssel éneklie meg a pórlázadásról hexameteres formában megírandó költeményében.

Wolfhard haza kerülve, előkelő állásokat tölt be, kolozsvári plebános és generalis vikarius lett. Halála 1544-ben következett be.

Mellözve másokat, kiknek élete körülményeit a történelmi buvárlat még nem hozta felszínre, vagy akik a feljebbiekhez hasonló jelentőségre nem tettek szert, általában elmondható, hogy a humanizmus szélesebb rétegekre terjedt ki. „Sok volt nálunk a tanult ember má a mohácsi csata évében. Rossz idő járt ugyan rájuk; a nemzeti szerencsétlenségben némelyik elvesztette nemcsak vagyonkáját, hanem családját minden tagját. Egyesek a világ nyomorúságai elől ekkor is a zárda esöndjébe akartak menekülni. Mások biztak a jövőben s biztattak

szövetkezet akkor, ha a kis ember nem akarna dolgozni, nem tudna takarékoskodni és nem volna képes szerény jóléttel megelégedni.

Munka, takarékoság és megelégedés tehát a társadalmi kérdés erkölcsi momentumára.

És ezen erkölcsi momentum **föltételezi** az akarat fegyelmességét, mely komoly nevelésnek az eredménye.

Az akaratot tehát fegyelmezni, nevelni kell.

Még a gazdasági türethető jólét, még a földi társadalmi béke is megköveteli az akarat eme nevelését és mind ama rossz hajlamnak megfékezését, mely a gazdasági boldogulást lehetetlenné teszi.

Reá nevelendő az ember akarata a munka szeretetére, a mértékletességre, a takarékosagra, a szerénységre, arra, hogy a meglévő jónak örülni tudjon és lehetetlen vágyakkal ne kizozza önmagát.

Ezt a nevelést kinek-kinek magának kell végeznie, de mások útmutatása mellett. S ezen útmutatás a család, az egyház és az iskola feladata.

Itt van tehát a családnak társadalmi, gazdasági momentum; és vele együtt a szentségi házasságnak és az erkölcsi tisztaságnak szociális értéke.

Ebben rejlik az egyház szociális föladata. Ha a pap ebben fárad, legsajátosabb teendőit végzi. Ha ezen fölül szövetkezetet is vezet, jól teszi; de nem szabad felednie, hogy ez csak másodsorban föladata, melyet utóvégre másra is

bizhat, míg a lelkek nevelését a szöszéken, gyóntatószékben és iskolában neki kell végeznie.

Ebben rejlik az iskola szociális szerepe is. Nevelni a főfeladat; az oktatás a nevelésnek alkotórésze, de nem mindene.

A huszadik századot szeretjük a szociális alkotások századának nevezni.

Ne feledjük, hogy ezen alkotásoknak erkölcsi eleme is van, sőt hogy ezen erkölcsi elem minden egyebnek szükséges alapja.

Ezen alapok erősítése kiválóan szociális és kiválóan hazafias munka.

Bár hozna ez új esztendő sokat ezen munkából és sokat annak gyümölcséből.
Fischer-Colbrie Ágost dr.

Autonomikus hitközségi életünk.

Autonomikus hitközségi életünknek egyik nagy ellenségére akarom az illetékes forum figyelmét jelen soraimmal felhívni. Nem a feltűnési viselkedés vezetett erre, hanem igen az autonomikus hitközségi életnek jelen helyzete a mármár lábrakapott és uralkodni vágyó szociáldemokratizmussal szemben. Hogy eddig autonomikus hitközségi alapszabályaink megfelelő és célravezetőek voltak, azon nem esodalkozik senki, mert más volt a vérlüktetés 1877-ben, midőn az alapszabályok megerősítést nyertek, és más most a vérlüktetés, a közérzés, a felfogás különösen ott, ahol a szociáldemokratizmus gyökeret vert, vagy verni fog. Ily helyeken aut. hitközségi alapszabályaink már elégtelvény, sőt pár év múlva teljesen elavultaknak kell tekinteni. Hogy miért? Azt nagyon könnyen kitalálhatjuk. A szociáldemokratizmus mindig nagyobb és nagyobb teret hódít, még ott is, a hol a keresztény so-

ciálizmus zászlót is bontott, mert az utóbbi nem tud terrorizálni, míg az előbbinek mindennapi kenyere: a terrorizmus, ebben van a „forc“-a.

Kérem csak a szociáldemokraták lelkebe és tanaiba betekinteni és mindjárt tisztába vagyunk avval, hogy alapszabályaink erőtleneek, gyengek, a mai viszonyoknak meg nem felelők. Nem adnak fegyvert, támaszt, védésközt a mostani viszonyok között a hitközségi elnökek, egyh. tanácsnak, a hitközségi közgyűlés elnökének a hazátlanokkal szemben, holott erre égető szükség van.

Vizsgálgassuk csak meg az 1877. 50. sz. a. napvilágot látott „erdélyi r. k. hitközségi egyh. és isk. tanács szervezetének alapszabályai“-t.

1. A közgyűlésről. Mindjárt a 2. §. újabb átdolgozást igényel. Melyek a bélyegző és botránykoztató cselekedetek, melyekkel keresztény kath. jellegét valaki beszennyezheti? Pl. a leghevesebb szociáldemokratizmus, szabadkőműveség. Mi ez? Nem-e olyan e kettő, a mivel beszennyezheti-e valaki kath. voltát. És próbáljuk meg egyszer a 2. §. értelmében és irányában fölszólalni és valakit a közgyűlésről a 2. §. értelmében kizárni? Én megtiltem, — mert erre okom volt. És mi történt? Leírni nem tudom. De hogy a helyzetem edes nem volt, azt tudom. Pedig, ha abc rendben ki volnának téve a cselekedetek, a bélyegzők epügy, mint a botránykoztatók in specie szociáldemokratizmus és szabadkőműveség, volna védő fegyver az elnök kezében, de így nincs, mert a szociáldemokrata nem ismer oly cselekedetet, mely kath. keresztény (?) jellegét beszennyezne. Így persze részt vesz a gyűlésen, sőt beszél úgy, ahogy ő tud, elvei diktálják és kívánják. És az elnök? Hallgat, vagy rendreutast, vagy talán megvonja a szót az elvtárstól. De milyen jusson teheti ezt? A közgyűlésről szóló paragrafusok között erre utasítás, szabály nincs. Hát mit tegyen az elnök? Ha hallgat, lehordják a papságot, püspö-

egymást, hogy ha helyre áll a belső béke, a tudós jó ember is illő helyet talál magának Pannoniában. (1)

A mohácsi vész utáni idők humanistái közül főleg Oláh Miklós és Verancsics Antal foglalnak el kiváló helyet. Mikor Oláh Miklós a későbbi esztergomi érsek 1505—1512. között a nagyváradi káptalani iskolát látogatta, az ókori irodalom befolyása iskoláinkban is érezhető volt, mivel a régi iskola tárgyai: a hittan, latin nyelv, a szónoklattan, a költészet, zene mellett a tanításnak egyik legfőbb feladata a klasszikus nyelvek beható ismerete. „Róma és Hellas nyelvén csinnal írni és beszélni, a remekírókat érteni és idézni, ez volt a magasb műveltség lényeges tulajdonsága, a tanulók és tanítók ambíciója.“ (Fraknoi: A hazai és külföldi iskolázás a XVI. században. 18—19.) Oláh M. nagy műveltségre tett szert, mely később a legmagasabb állásokat nyitotta meg előtte. 1526-ban a király és királyné titkára. Ferdinánd az erdélyi püspökséget ígérte volt neki, de mégis Gerendy Miklósnak adta. Humanista műveltségével jól összefért, hogy Origenest, Sz. Ágostont, Sz. Ambrust, Aranyszájú Sz. János műveit olvassa, sőt épen egész életén át egyik kiváló vonása marad mély vallásossága. 1531-ben Belgiumba kerülvén módjában van, hogy Németalföld tudós körveivel kedvére érintkezze. Latinul már jól tudott, most hát a görögöt akarta elsajátítani, de noha három évig tanulta, nem sokra vitte. A zaklatott udvari élet kevés időt engedett arra, hogy a komoly tanulmányokba egészen el-

mélyedjen. Itt kötött levelbeli ismeretséget Rotterdami Erasmussal, kit Németalföldre szeretett volna hívni, hogy tekintélyével a vallási ellentéteket elsimitani segítsen. Halálát verseivel ekesítette, melyek Löwenben megjelentek. „Költői szárnypróbálgatásának e néhány csekély terneke inkább az érzelme melegsége s a stílus tisztasága által tűnik ki, mint nagyszerű gondolatok és képek által; inkább mondható a renaissance által kiművelt izlés és nyugodt felfogás, mint ihlettség és lángész munkájának.“ (Kath. Szemle 1889. 36.) A tudományok iránti szeretete szépen megnyilatkozik később iskoláügyi újításaiban, de noha a latin és gör. műveltség emlőin növekedett jelessé, az iskolákat nemzeti alapon igyekezett szervezni.

Kiváló szellemi tulajdonságainál fogva méltán sorozhatjuk Oláh Miklós mellé Verancsics Antalt, kit Oláh Miklós 1568-ban történt halála után az esztergomi érseki méltóságban követte. Nagybátyja Statilio János erd. püspök révén már huszéves korában egyházi javadalmat kap. Mint kanonok a paduai egyetemre megy. Onnan visszakérvén, előbb mint János király hiva, később Ferdinánd pártján nagy szolgálatokat tesz a hazának. Fiatalabb éveiben folyvást különböző európai udvarokban találjuk, mint követet. Wenzel G. szerint őt is „írói és tudományos jellemét illetőleg humanistának kell neveznünk. Ennek felett meg eredeti nevelése; ezt fejtette ki az akkori társadalom uralkodó hangulata; legvilágosabb bizonyosságot pedig erről azon tudósok szolgáltattak, kikkel egész életpályája alatt összeköttetésben volt és folytonosan maradt és ezen összeköttetésnek módja is.“

(Összes Munkái XII. k. XVI. l.) Ifjú kora barátai között találjuk Erasmust, Jovius Pált, a híres nocera-i püspököt, Andronicus Tranquillust, dalmatiai földijét, Gritti Alajos titkárát, Bornemisza Gergelyt és Pált, Csáki Mihályt, Dudics András, Peesi Gáspárt stb. Később egyesekkel a bizalmas barátság megszokad, mások irányában pártfogói állást foglal el. Barátai között vannak a kath. egyháznak legbuzgóbb tagjai, de vannak oly barátai is, kik csupán humanisticus tudományuk által váltak híresekké, sőt vannak valásújtók közöttük. Mindamellert vallásához biven ragaszkodik s mint esztergomi érsek erélytel tud fellépni a valásújtók ellen.

Fiatalabb éveiben a költészet terén is működött. Költeményei némi hírből állottak, sőt úgy látszik napvilágot is láttak. Ebből az időből, mikor mint prépost Gyulafehérvárt lakott, származik Erdélyt dicsőítő költeménye. Nem lesz talán érdektelen, ha fordításban bemutatom:

Erdély hirnevedet a világ hallatja örökké,
Hogyha te, versekém, a feledést kerülöd.
Mért nem is zengették eleink már röpké igékkel
Műveiket mért nem büszke nevével írák?
Romulus itt a nagyok csapatát örvendve tekintí
És Latium nyelve meghonosulva zeneg.
Égre törő bécink aranyat szórnak kebelükből
S lábaid ezüst rögökön vonszod ezen tereken.
Dús a folyó vize is, a patak sem hord csak ezüstöt
S hogy habon hab kavargó, táncot arany pora jár.
Elragadó fürdők, márványtomb, vas, alabástrom
Dúsakká tehetik büszke szívű lakosít.
Földművesünk ekevassát drágakövekbe asasztja;
Im mily változatos kincseket rejt a haza!
Említsem-e Ceres javait, az életadókat?
Izben, színben ezek túrneke párt valahol?

1) Acsády: Magyarország. három részre osztásának tört. 1526—1588. 201. l.

köt, egyházat; ha rendreütasítja, felzúdulnak az elvtársak s lesz revolúció; ha pedig megvonja a szót, akkor kap a püspök úr oly „új évi” gratulációt, a melyet 10 évi püspöksége alatt nem kapott. Ez meg is történt. Igen, mert e tekintetben nincs rendtartás, utasítás, paragrafus, melyre támaszkodhatna az elnök. Hol talál védő-paragrafust az elnök, ha oly hangon beszél az elvtárs, a milyennel Izrael Jakabek szólnak egyházi és pápságról? Seholy, mert 1877-ben erre nem gondolhattak.

Hiányos az 5. §. is. Nincsenek kellőleg ki-domborítva a hitközségi közgyűlések tárgyai. Melyek azok a tárgyak, melyek a közgyűlésnek nem lehetnek tárgyai?

A szociáldemokrata képes mindent közgyűlés elé vinni, sőt olyat is felhoz, ami saját mal-mára hajja a vizet. „A keresztény tisztességes élet és rendtartás védelme” nagyon is tág. Meg-történt tény, hogy az egyik szociálista vezér, ki bicskázás stb. miatt már négy ízben fogházban ült, felkelt és kifogásolta a pap buzgóságát, prédikációit, s „szemtelenség”-nek nevezte azt az eljárást, hogy a pap a szószékről hibákat ostoroz, kifogásolta a lelki vezetést, de tette mindezt oly hangon, hogy az elnök megvonta a szót. És mi történt? Azt titokban tartom, de ha valaki tudni akarja, forduljon alólirotthoz. Ezért szükségesnek tartom, hogy a közgyűlési tárgyakat rendre, pontosan körülírva, felsorolja az alapszabály.

Nagyon tág a 4. §. is. Mikor és van-e joga hitközségi tagnak közgyűlést, a rendes közgyűlésen kívül más követelni. Ha igen, mikor és hánynak kell lennie, kik a közgyűlés összehívását követelhetik? Van-e joguk a tárgysorozatot megállapítani? Ezekkel szemben, hol a védő fegyver, paragrafus? Nincs.

Felületesek a közgyűlési paragrafusok mind. Nincs rendtartás, utasítás az elnök részére, hatalom és fegyver eljárásának igazolásául. Mily paragrafus alapján ítéltet az elnök, ha egy-szo-

ciáldemokráciával telített tag széksértést követ el? Pedig ezeknek minden szava az. Ezekre 1877-ben nem kellett gondolni, de 1907-ben igen.

Alapos átdolgozást vár a III. „az egyh. és iskolatanács megalakítása” c. rész. A 7. §. elősorolja mindazokat, kiknek szavazatuk nincs. Oda egész nyugodtan elfér már a szociáldemokrata és szabadkőműves is.

Hasonló átdolgozást vár a 8. §. Nem elég ám „az érett kor, keresztény jámbor élet, az egyh. és iskola ügyekhez lehetőleg érteni, írni és olvasni tudás” — mert a szociáldemokrata szemében a keresztény, tisztességes életet ökölik és nem a becületlen gondolkozású hívő.

Kimondandó, hogy „a nyíltan bevallott szociáldemokrata elvtárs, sem nem választó, sem nem választható.” Ez igazság!

Hová jutunk, ha ezek kerülnek kormány-rudra. Pedig egy pár évtized mulva — a szociáldemokraták befészkelődnek az egyh. és isk. tanácsba is, ha idejekorán útját nem álljuk. És ha bejönnek? Akkor „Ocskay brigadéros — jó éjszakát.”

Ennek pedig útját vágni csak is radikális övszerrel lehet. Megfosztani aktív és passzív választói jogától. Ezzel legalább visszatartjuk azokat, kik a szociálisták karmaiba még eddig nem kerültek.

Szerény nézetem tehát az, hogy az 1877-ben 50. sz. a. k. alapszabályokat okvetlenül át kell dolgozni. És pedig a lehető leggyorsabban, mert minden halasztás — mulasztással — jár. Az újonnan kiadott alapszabályok annyi példányban nyomandók ki, hogy minden hitközségi tagnak jusson egy-egy példány. Ismerje meg a szervezetet.

De kik dolgozzák ki a tervezetet? A főpásztor kegyeskedjek a kérdést kiadni témául a tavaszi körönláknak. A sokból lehet egy jó, hatalmas, üdvös alapszabályt összeállítani, a mely a mostani viszonyainknak megfelelő. Aki többet és jobbat tud, álljon elő vele.

Meisel.

A moloch.

(Folytatás).

Bemutatom dióhéjban, mikép gondolom keresztülvihetőnek az utópiának látszó teljes absztinenciát:

A pénzügyminiszter hozasson a képviselőház által törvényt, melynélfogva a szesz és sör-főzés kontingense évi 3 százalékkal lesz állítás-sék, egyidejűleg tiltassék el a szesz behozatala minden alakjában, tehát a sör, bor, pezsgő és pálinka importja legyen kizárva.

Továbbá a törvényhozás emelje fel a szesz-fogyasztási adót kétszeresére. (Angliában, Amerikában és más kulturállamokban négy annyi a szeszfogyasztási adó, mint nálunk.) És azután 50 évig minden 5 évben emelje 50 százalékkal.

Ennek azután a következőkben nyilvánulna hatása:

A kontingens apasztása és a fogyasztási adó emelkedése folytán a nép kénytelen-kelletlen leszokik a sörről és pálinkáról, 33 év mulva aranyért sem kaphat egy pohárral sem.

A nagy fogyasztási adó miatt a bor ára idővel annyira emelkednek, hogy úgyancsak gazdag ember legyen az, ki rendszeresen borozna.

Ha a törvényhozásnak bátorsága lesz az alkohol tökével szembeállítani és ezen itt előadott javaslatomat törvényerőre emeli, akkor bátran állíthatom:

„Magyarország nem volt, hanem lesz!”

Ezen felette merész javaslatot is a hallgatóság nagy figyelemmel minden ellenmondás nélkül hallgatta végig, talán úgy gondolkozott, hogy akkor mi már nem leszünk, midőn oly méreg drága lesz a pálinka, vagy ha leszünk is, addig egészen lemondunk.

Azt pedig, hogy egy absztinens lakosságú Magyarország boldog és hatalmas lenne, senki kétségbe nem vonhatja.

Csépél a gazda egész évben s magtári betelnek;

A hegyeken a kapás izzad a munka alatt.

Sőt fejt a hányás vak úrgeben isteni kegyből,

Alcimos kertje díszlik a hegy tetején.

Egy másik költeménye János király fiának szól, kire oly sok veszelv vár; a költő szeretné, ha a királyfi ezeket bátor lélekkel megállaná. Hűsége azonban nem tartott ki János királyfi mellett, mert már 1549-ben Ferdinándhoz pártolt. Ezen pártváltoztatás költői magyarázatát halljuk „Pro Caesaribus imperii Christiani inclytis Carolo et Ferdinando carmen” e. költeményében, itt ugyanis azt fejt ki, hogy Ferdinándon és Károlyon kívül senki sincs, aki a törökkel megmérkőzhetné, más uralkodók különböző szenvedélyeiknek hódolva felejtik a kereszténység megalázását, csupán ők kelnek föl az Isten ügyéért.

Kiválik még „Ad Hungaros” c. költeménye is, melyben a nemzeti bűnököt, kivált a szét-huzást veti a nemzeti szemére.

Többi költeményeiben, melyek mind összesen is kevés számmal maradtak ránk, az ókori remekíróktól eléggé ismert közhelyekkel találkozunk. Egy epigrammában a feljebb említett Wolfhard Adorjánt gyászolja, kinek kegyeletes szavaival szép emléket emel.

E két főpapunk példája eléggé mutatja, hogy a humanizmus és a kath. valláshoz való ragaszkodás jól megfértek egymás mellett. Sőt éppen ők ketten, de kivált Oláh Miklós az, aki a vallásújítást útjában feltartóztatja. Egyébiránt a XVI. század elején, mondjuk a mohácsi vészig az antik irodalom szeretele egyesült az új eszmék iránti fogékonysággal.

Erről így ír különben Thallóczy Zay Fer. életrajzában: „Papok, világiak, kik az egyház s a római egyház buzgó híveinek vallják magukat. Melanchthon s Luther irataiban gyönyörűséget lelnek s a tudományos vizsgálódásban nem látnak haeresist. Az új mozgalommal senki sem volt tisztában, mindaddig míg a német reformatió szervezkedni kezdett s az új tan predikátorai: wittenbergi magyar deákok nem kezdtek az ige hirdetését.” (Thallóczy Lajos: Zay Ferenc, 30. l.).

Hogy különben világiak is érdeklődtek az újabb tudományos mozgalmak iránt, arra éppen Zay Ferencet, ezt a követésekben forgott, főhivatalokat viselt embert lehet fölemlíteni. Sokat olvasott, sokat írt éppen úgy, mint Oláh Miklós. „Amit a humanisticus irodalom azóta produkált, hogy Zay eszmélni tudott, 1521. óta, azt ő mind elolvasta, megszerezte, vérebe vette”. „A classicusokon kívül Erasmus és Melanchthon műveit olvasta. A theologiai és biblicus iratok mellett egész sorozata a latin szerzőknek: Cicero, Sallustius, Ovidius, Varro, Livius, a görög Aristoteles, olasz humanisták és a hitújítók iratai képezik fegyvertársát.” (L. Thallóczy-nál. 29. l.).

A humanista szellemnek ez az általános-sága meglátszik nagy mértékben az irodalmi termékekben. Feljebb már megemlítettem egyet-mást azokról, kik csekélyebb számban latin költeményeket írtak, de voltak mellettük olyanok is, kik életfeladatuknak tekintették a latin költés művelését, így Thuri György a koszorús költő, Filiczki János, ki „az epigramm terén Janus Panuoniussal állítható párhuzamba.” (He-

gedus: Humanista hagyományok a Képes Irodalomtört. I. kötetében). Ilyen latin költő Deidrich György, Schafseus Keresztély megyesi pap, Úrcius Lénárt, Laskai Csókás Péter, Bocatus János.

Az ókori írók példája a történetírás terén is átalakítólag hat. Történetirodalmunkban most már vége szakad a krónikának s helyüket a római történetírók mintája szerint pragmatikus-ian írt művek foglalják el. Bonfini, kinek Livius lebeg szeme előtt, Forgács Fer., ki Tacitus szellemében ír, Brutus Mihály, Báthori I. udvari történetírója ezen iránynak képviselői. Báthori Zs. udvarához is tartozik három humanista történetíró: Szamosközy István, Baranyai Decsi János, Jacobinus János. A humanista történetírók sorát Istvánffy Miklós zárta be, ki legnagyobb hatással is volt korára annál is inkább, mert műve nyomtatásban is hamar (1622) megjelent.

A humanizmus hatással volt a magyar nyelvű irodalourra is. A humanizmusnak követői közül Pesti Mizers Gábor az Aesopus meséket ültette át irodalmunkba, Heltai Gáspár szintén ezekre támaszkodva írja szövevényesebb formájú elbeszéléseit. Sylvester János nemcsak életviszonyaiban humanista, hanem a költészeti termékek megbecsülésében is, a klasszikus írók műveinek befolyása alatt megpróbálja, vajjon nem lehetne-e magyar nyelven is időmértékes verseket írni.

„Proféták által szolt régen néked az Isten”

kedvetű bevezetése nem marad hátrább gördü-lékenység tekintetében más akkori verselőink művei mellett.

— **A karácsonyi ünnepek** alkalmával Szárhegyen Bothné: Barna Irma tanítónő és Both Ferenc tanító 20 fill. belépti díj mellett két este a Kovács Nándor brassói tanító „Pásztorjáték”-át adatták elő tanítványaikkal Mindkét előadásán 300—400-an jelentek meg, s a kiadásán felül 64 kor. 38 fill. gyűlt be, mely összeg iskolai tanszerek beszerzésére fog fordíttatni.

— **Védőtáblát** kértek és kaptak újabban helybeli kereskedőink közül: Rosner Lázár divatárkereskedő, Rosner Rezső fűszeres, Weiss Henrik butorkereskedő, Göth Gyula fodrász és illatszerárú. Ezek üzletében a következő hazai származású áruk kaphatók: Göth Gyulánál fog- és hajkefék, női puderek, fogvizek, fogporok, mindenféle szepítőszerek, arckenők, szappanok, hajkefenők, bajuszkefenők, nyers és kész haj. Rosner Lázárnál: ágyszerű, barett, karton, bőróra, céna, fogpor és fogpaszta, férfi nyakkendő, férfi és gyermekkalap, sapka, női és férfi bőrkésztyű, szörme-bor, törülköző. Rosner Rezső fűszerkereskedésében: asztali bor, csokor, csokoládé, csemege bor, édes likőr, füstölt húsárú, gyümölcs és másféle konzerv, gyufa, kötelárú, liszt, ostar, ostornyél, pipereszappan, rovarpor, sör, seprű, szappan, teasütemény. Weiss Henrik saját butor-műhelyében ó-német stílusban kárpitos díszdiványokat és szalonkészleteket, kávéházi berendezésekben a szükséges dísz, ablakfüggőket és draperiákat, löször-, afrikai- és rugalmas matracokat, ó-német stílusban: szekrényeket, ágyakat, éjjeli szekrényeket, mosdókat, tükörkereteket, kredencet, trameant, ebédlő asztalokat, diványállványokat, könyvszekrényeket, író-, szalon-, tea-, munkálóasztalokat, reformágyakat, melyek fotel és kanapéként is használhatók. Ezen kereskedőinket a vidéki vásárló közönségnek is figyelmébe ajánljuk. Ezeket kívül eddig még a következő kereskedőink kaptak védőtáblát: Benczel Lajos, Gelb Fülöp, Fuchs Nándor, Fürst Dávid, Papp György, Schäser Ferenc, Weisz Bernát.

— **Iskolás gyermekek karácsonya.** Lélekemelő, szép ünnepélyben gyönyörködött Tusnádné nepe karácsony estéjén a községhez nagy termében, a mely zsuffoltig megtelt. A Kovács Nándor tanító által összeállított pástorjátékokat adták elő az iskola növendékei. Az előadás minden pontjában teljesen sikerült s Andrácz Géza köztisztviselőnek örvendő s. I. kérés hangyaszorgalmának remek bemutatása volt. A pástorjáték végeztével Tere János új kántor felhasználva a kedvező alkalmat, a tantestület előtt rövid, lelkes beszéddel üdvözölte a jelenlévő érdemes öszfűrtű plébános urat névünnepe előestéjén. Ezután a tanítványok ügyesen betanult üdvözlő dala: „Várva vártuk e napot” hangzott fel; majd a növendékek részéről Rafain Margit VI. o. tanuló mondott talpraesett köszöntőt, mit a közönség zúgó eljenzése és tapsvihara követte. A nem várt üdvözlésekre Kóncz István plébános meghatóttan felelt, szép beszédekben különösen mely haláját fejezte ki Püspök Úr Önagyméltóságának, hogy kérését kegyes figyelmére méltatva Tusnádra oly káplánt küldött s oly kántortanítót nevezett ki, kik a hitélet, közművelődés és tanügy terén, rövid idő alatt ily szép sikerekkel s áldásos gyümölcsöket termő tevékenységgel tűnnek ki. Utolsó pont a „Himnusz” elneklése volt, mit a közönség állva hallgatott meg. Köszönet adandó Gyarmaty Károly úrnak fáradhatatlan közreműködéséért, valamint azon szíves adakozóknak, kik az Oltár-egyesület céljára fillereiket elhozták; továbbá ama hölgyeknek, kik az oly nagy örömet okozó karácsonyfa díszítésével a gyermekek örömet betetőzték.

— **Forintértékű bankok vege.** Lehet, hogy vannak még sokan olyan boldog halandók, kik a koronaérték életbelépe után is zsongatva örízgetik 5 és 50 frtos bankjeveiket. Az ilyen boldog halandók okosan teszik, ha sietnek megválni régi szerelmük tárgyától, mert bizony ezek ebben az évben teljesen elvesztik értéküket. E bankokat ugyanis 1907. aug. 31-ig kell bemutatni becserelés végett az osztrák-magyar bank budapesti vagy bécsi főir. tételénél vagy fiókjainál. Azontul elvesztik értéküket. Ki velők tehát a vasszekrényekből, ládafiakból és strimfliszárakból! Van még ilyenfajta bankó ugyanis beváltatlan mintegy 1,292.250 frtnyi.

— **Szülőoltványok,** minden faj- és legkiválóbb minőségben a legolcsóbb árban rendelkezhetők a lelkiismeretesen és szakszerűen kezelt „Millenium-telep”-nél Nagyörszön, Torontál megye, mely minden érdeklődőnek műmellekkel ellátott magyar vagy német vagy román, vagy szerb nyelvű főrajegyzékét ingyen és bérmentve küldi.

IRODALOM. MŰVÉSZET.

A Szent-István-Társulatkarácsonyi kiadványai.

A közelmúlt karácsonyi könyvpiacot egyszerű egész sorozat épületes és kedves könyvvel gazdagította a Szent-István-Társulat. E kiadványok közt olyanok is vannak, amelyek nem szolgálnak egyenesen karácsonyi alkalmi ajándéknak; de sokaknak mégis kedves emléket szerezhettek, ha a szent ünnepek szívbeli békét és áhitatot hirdető óráiban lapozgathatták először.

A voltaképeni karácsonyi ajándékok az ifjúsági művek. Ezek sorozata előtt azonban föl kell említenünk három más oly munkát, amelyeket különleges becsük avat mindenkor szép ünnepi ajándékká. Ezek elsője Flavigny grófnő jeles elmékedő és imakönyve: *Imák és elmékedések*, amelyeket Gubicza István dolgozott át. A szentatyák és jelesebb egyházi írók műveiből állította össze fenkölt lelkű szerzője. Főlölesége volna már ezért is külön méltatni; hiszen a szentatyák szavai beszélnek. De beszél maga mellett a könyv azzal is, hogy ime, már magyarban is második kiadást ér meg, tehát már eddig is jól szolgált céljának, hogy műveltebb hölgyek oktatója, lelki kalauza, ha kell, vigasztalója legyen, szívüknek Istenhez való útját megkönnyítse, vallásos érzésük vezetője és tolmácsa legyen. A két részből álló könyv ára vászonkötésben 4 korona. Chagrin kötés 6, borjú bőrkötés 10 korona.

A másik leginkább kispapok számára készült. *Pax vobis* karácsonyi ige címével jelent meg az imák, könyörgések könyve, „liber precum”, amelyet Szinec Izidor állított össze. Reggeli, esti imák, a szentmise előkészületei imái, a szentmise utáni hálaima, a szent áldozásra szóló imák, azután különböző alkalmakra szóló, a Szentháromságot, az Atyaistent, Jézus Krisztust, a Szentlelköt illető imák, a bold. Születet illető könyörgések, himnuszok, továbbá egyes kiváló szenteket illető, a megholtakért végzendő imádságok stb. foglalvák egybe e 369 sűrűn nyomott, de épen azért jó alakú és könnyen kezelhető kötetbe. Ára puha chagrin kötésben 3/20, puha bornyubőr kötésben 4/20.

Kedves kis könyvecske, igazi gyémántkiadás a *Kis imakönyv* katolikus hívők használatára. Francia imakönyveket szoktak ilyen icipici zsebkönyvben használni a hívő közönség közé bocsátani, amely az efféle kiadásokat nagyon meg-

kedvelte. És méltán. Ez a zsebkönyv igen jó szolgálatot tehet mindenkinek. Gyakran van alkalma az embernek, hogy bemehet a templomba s talán szívesen elmondana bizonyos céla rendelt imádságot, ha volna nála imakönyv. De hiszen foglalatossága nem engedte, avagy nem is gondolt arra, hogy templomba hívhatja az alkalom, tehát nem vihett magával könyvet. Ez a kis zsebkönyv elfér a mellényben, a hölgyek karkötésében, igen-igen kis helyen s alkalomadtán milyen jó hasznára válhatik az Urához szálló léleknek. Ára puha bőrkötésben 1/20.

A különösen ünnepi és alkalmi ajándékoszt munkák, mind ifjúsági iratok. Hat közül négy eredeti, ismert nevű jeles írótól és íróntól; kettő fordítás.

Öt évi találgató. Irta B. Büttner Lina. Kedves kis regény, jobban mondva egybefonódó képek sorozata, amelyben nyolc tanulóárs leánya sorsának forgását írja le. Minden egyes kis történet különálló mese, egy darabka az illető leány életének forgásából; de összefűzi valamennyit, mint bokréta az a közös szál, hogy a barátok megsegítik egymást kölcsönösen bajukban. Öt év múlva találkoznak volt tanítónőjükkel, elmondják életük folyását. Az író fantáziája valamennyit mozgalmassá eseményeken viszi át e rövid idő alatt, de végül mégis mindegyik boldogul s a mily részvétellel kísérjük sorsuk forgását, ép úgy örülünk, hogy végül elvonul mindegyiknek feje fölül a boru. Vallásosság, hazafiság, jószívűség a kötet alaphangjai, amely hurokon a jeles író igen szépen, kellemes, jó magyaros stílusban tud játszani s hogy mennyire szereti és boldogítja alakjait, az a saját jó szívenek tanúsága, mert másként nem halmozhatná el őket annyi szép vonással. Ára a 216 lapra terjedő kötetnek 2 korona.

Az *Elveszett Aranyvirág* az előbbi szerzőjének nővére, G. Büttner Julia tollából ered. Olyan tündérmeseféle, egy cirkszosoktól elrabolt kis grófi leány meseje, aki a sok hányattatás után egy eszes kis fővárosi és egy elég furfangos falusi leány segítségével végre visszakéri bänkődi edesanyja karjaiba. A falusi képek leírása színes, természetes, eleven s a gyermekeket rajza is jól sikerült; az előadásról pedig Büttner Juliával szemben főlöleséges elismeréssel nyilatkozni. A kötet ára 1 korona 80 fillér.

Romok a rom fölött. Történelmi elbeszélés. Irta Kincs István. Abba a szomorú korszakba vezet az olvasót ez az elbeszélés, amely Erdély hanyatlásának, sőt elbukásának kezdetét jelentette a gyöngye Apafly alatt. A Geszty-eszlád drámáját és Geszty László győzelmét eleveníti meg az ifjúsági elbeszélés keretében a szerző, háttérül felhasználva a két részről, az osztrák hatalom és a török despotizmus által kifejtett nyomást, amely alatt Erdély önállóságának, mint a porladó lány sziklának, szét kellett történnie. Rendkívül izgalmas, az ifjúság fantáziájára talán már nagyon is izgalmasan, de annál jellemzőbb erővel festi a két Geszty-estvér kalandjait az Apafly ellen intrikáló, rablókkal szövetséges, fosztogató, gyilkoló német zsoldosok, ezek vezére Ampringen Lothár üldözése közepette. A korfeszítés igazsága az erős színekben semmit sem csorbíthat, mert hiszen amit Kincs István staffaguel fest, azt ha más nem, nagyon is bizonyítják Rákóczi Ferenc emlékiratainak panaszai. Mint történelmi háttérül olvasmányt különösen a már nagyobb tanulók élvezhetik. Ára 1 korona 80 fillér.

Az esti csillag. Történelmi elbeszélés a XVI. századból. Magyar nyelvre átírta Ruschek Antal. Kiseb kötet, csak 115 lap. Ruschek Antal már régebben lefordította s valóban igaza

van, ha érdemesnek hitte a kiadásra. Kár lett volna mellőzni s fiókban hagyni. Az eredeti nem léven kezzől közt, nem tudjuk, mennyiben írta át; de Ruschek előadásában úgy érezzük, mintha egészen eredetét olvassánk s ha önmaga nem jegyzi meg, hogy idegen munka után készült, az idegen tárgy és névek dacára is eredetinek tarthatók, annyira áthíthetve a magyar lélek kohójának tüzeivel. A hugonottaküzdelmek s IX. Károly francia király végnapjaiban játszik az elbeszélés meséje, amely az érdeklődést szegény hőisére, az üldözött rokon Salviusa tudja összpontosítani. Ára 1 korona 40 fillér.

Nickleby Miklós-élete és viszontagságai. Dickens Károly regénye. A magyar ifjúság számára átdolgozta Hevesi Sándor. A nagy emberismerő, könyörületes szívű, a gonosz lelkek ostorozója, Boz-Dockens, a karácsonyi éneken kívül alig szerepel ifjúsági irataink könyvtárában. Ez az elbeszélés annyira ismert és híres, hogy nem szükséges tárgyat külön ismertetni; de bizonyára fölemelő hatással lehet mindazokra, nem csupán az ifjakra, akik az élet sanyartúságaiból a maguk erejével, vagy öszinte jó szívek támogatásával saját érdemükkel küzdöttek föl magukat emberré. A realisan rajzolt hús-vér emberek, még a visszatartók is megelevenednek az ifjúság előtt s magából kippattató morálja tekintetében igazán méltón foglalhat helyet az oktató művek között is. Ára 2 korona 80 fillér.

Az én naplóm. Irta Sebők Imre dr. Második könyvével lép az idén a szerző az ifjúság elé. Ebben a kötetben azonban nem azt a sok hasznos tapasztalatát és éles megfigyelését adja elő, amelyet világkörüli útjában tapasztalt, hanem a mai diákeletről vevő tárgyat s az ifjúság okulására és mulattatására fűzi egybe tehetségének gyöngyeit. Valósággal átélt diákeletről él, fölhasználván pompásan a diákok érényeit is. A komoly oktatás után jól fog esni a diákoknak az ő mulattató humora, amelyet sokan eddig is bőven élvezhettek Sebők Imre elbeszélésében. A diáksínyeknél Mark Twain amerikai bay-történetének humora, a komolyabb, szemlélődő részekben pedig a szív hangjai esendülnek meg; de csak hasonló, nem azonos hangjai: mert mindig eredeti. A középiskolai ifjúság nemes mulattatására nem ajánlhatnánk hamarjában jobb munkát. És még jobbnak fogják látni, ha nem szaladnak rajta mohón végig, hanem a napló időszakai beosztásában időt engednek maguknak, hogy egy-egy részét átérezzék. Ára 2.40 fillér.

Megjelent azután egy más munkája is a Szent-István-Társulatnak, amely ugyan lehet alkalmi ajándék is, voltaképpen azonban iskolai segédkönyv. Ez Prónai Antal dr. **Új szavalókönyve.** A könyv egyik célja az, hogy nyújtsa a katolikus iskolák ifjúságának azt is, amit az eddigi szavalókönyvekben bizony nem találhattak: vallásos tárgyú költeményeket, amelyeket nemcsak a magok gyönyörűségére olvashassanak, hanem bizonyos iskolai ünnepélyeken szavalásra kiválaszthatassanak. A kötetben gazdag anyag van s talán még gazdagabb is lehetne, ha nem szabta volna meg terjedelmét a kijelölt tervrajz, amelyhez ragaszkodnia kellett. A kötet így oszlik föl: Elbeszélő költemények, lírai költemények. Hazafias ünnepekre való költemények. Vallásos ünnepekre való költemények. Vig szavaltok. Melodramák. A 468 oldalra terjedő kötet ára 2 korona 60 fillér.

Kiadott ezután a Szent-István-Társulat egy nála talán szokatlan, de egyébként igen szükséges, különösen a mai napokban szükséges könyvet, amelynek címe: **A jó gazdaasszony.** Irta Triebnigg Viktorné ankerstoki Stokinger

Ella. Igaz, hogy szakácskönyvből még senki sem tanult meg főzni, ha nem volt hozzá kedve és készsége; de a szakácskönyv mégis fontos segédkönyv, útbaigazító s a háztartási iskolákban igen is nagy szerepet kell a jövőben vinnie. A könyv kimerítő tanácsokat ad nemesak mindenfajta étel és sütemény készítésére nézve, hanem az ételkiszolgálására, a terítésre, valamint az éléskamara berendezésére nézve is. Bizonyosan nagy kelendősege lesz. A ferjek érdekében kívánjuk, hogy az legyen. Szíves borítékba kötve 4 kor.

* **A tiszta életlert.** Kalauz miveltséddel ifjak számára. Irta: Szuszi Antal plébános. Az egyháznak, az államnak, a társadalomnak életforrása — a házasság. Mennél tisztább ez a forrás, annál több élet árad bele az egész társadalomba. A fenti könyv egy eszmény: a tiszta, gondolatbeli hűséggel és védett házasság eszményének szolgálatába szegődött; a hit, az erkölcs, a böselet, az orvosi tudomány világánál akarja a művelt ifjúságot ezen eszmény felé kalauzolni. Ennél magasabb, hazafiasabb érdek nem igen képzelhető. A szerző az úttörés munkájára vállalkozott s hozzátehetjük feladatát derekasan oldotta meg. Miveltséddel ifjaknak szól a könyv. Csak ifjaknak. A nőkhöz máskor szándékozik szólni a szerző. A füzött példány ára (postaköltség nélkül) 2 kor. 60 fill. A diszesen kötött ajándéknak alkalmas példány ára 4 kor. Kapható a főbizománynál: Szent-István-Társulat könyvkereskedése, Budapest, IV., Kecskeméti-utca 2. és a szerzőnél — Dobsinán.

* **„Kis Pajtás”** nagy gondnal, érdekesen szerkesztett heti képes gyermek lap első száma a következők kiválóan becses, kedves tartalommal jelent meg: Szepeessy bácsi: Beköszöntő. (Vers.) — Faies Irén: Farkas Lacika története. — Szerkesztő bácsi: Gyí, paci, gyí! (Vers.) — Huszár Károly: A kis pista barikája. — Auer István: Altatódal. (Vers.) — Szepeessy László: Újévi imádság. (Költemény.) Kontor Elek zenéjével. — Domokos István: Buksika meg a Picike. — Rendkívüli érdekes: Gyermekhírek, mindenről fölvilágosító Gyermekirodalom. — Továbbá Laci Bácsi: „Mi leszek én?” című egész oldalt betöltő 8 kacagató képpel illusztrált pompás humoros verse. Jóízű a Békabetegség mókás képe is. Végül fejtörők. Számtalan trefás kérdések, Tarka barka szerkesztő bácsi postája s más ügyes rovatok zárják a lapot, mely telideselt van gyönyörű a gyermek fantáziáját foglalkoztató képekkel. Az igen gazdagon illusztrált, csinos kiállítású gyermeklap egész évre 6 korona. Aki legtöbb előfizetőt gyűjt február végéig, gazdag jutalomban részesül. Megrendelhető „Kis Pajtás” Budapest VII., Csömöri út 16. címén. Szíves pártolásra ajánljuk a valóban élvezetes gyermeklapot, melynek kiadója T. Pelikán Krizsó, szerkesztője Szepeessy László.

CSARNOK.

Püspökmegyei zsinat.

(Folytatás.)

24.

Ez hát a megyei zsinat egész tisztikara, a melynek működése a zsinattal befejeződik.

Vannak aztán olyan zsinati tisztviselők is, akik nem működnek ugyan a zsinaton, de mandatumukat a zsinaton nyervén, ezért szintén zsinati funkcionáriusoknak neveztetnek. Ilyenek elsősorban a zsinati vizsgáló biztosok.

1. **Examinatores Synodales.** Feladatuk, hogy a plébániai javadalmakra pályázókat a tridenti zsinat törvénye szerint elő-

irt vizsgálatnak alávevessék. Csakis a megyei zsinaton választhatók és megbízhatók abban a pillanatban megszűnt, amint az újabb zsinat megnyílt. A püspök köteles legalább hat alkalmas papot erre a tisztre jelölni, akik közül a zsinat legalább három szabadon választ. A megye nagysága, a papság száma és egyéb tekintetek szerint a püspök emelheti a jelöltek számát összesen huszonnégyig, amely esetben legalább hat, vagy legfeljebb nyolc vizsgáló biztosat vizsgáló biztosok ott az egész zsinat színe előtt azonnal leteszik a tisztviselők, amely őket tárgyalatos, igazságos, részrehajlatlan, szigorú, de egyuttal humanus eljárásra kötelezi.

Mivel azonban újabbban ritkán tartottak megyei zsinatot, pápai engedelem alapján a rendes zsinati vizsgálók helyett u. n. **prosynodalis examinatores** lehetet kinevezni. Igazság szerint mindig csak ideiglenesen, csak-hogy ebből bizony állandó praxist csináltak és végleg kinevezett tisztviselők gyanánt szerepeltek. Ilyenformán a hazai tabulirő-észjárás lassacskán teljesen kiforgatta a tridenti törvényt a maga tulajdonképeni értelméből s a papság egészen elvesztette a maga törvényes befolyását ebben a reá nézve nagyon is fontos és életbevágó kérdésben. No, de szerencsére a törvény gondoskodott arról, hogy a fák az égbe ne nőjenek. Ki van mondva ugyanis, hogy amint megjelenik a püspök edictuma, amellyel a megyei zsinatot összehívja, eo ipso megszűnik a megbízatása mindenféle **prosynodalis examinatore**nak, bárkitől eredne s bárméddig tartana is máskülönb. A **Decretum Indictionis Synodi** tehát tabula rasa-t csinál ezen a téren.

Szükségesnek látom még megjegyezni, hogy zsinati vizsgálóknak nemesak egyházmegyei papok, hanem szerzetesek is megválaszthatók. A bizalom megnyilvánulásának tehát látjuk, eléggé nagy tere van.

2. **Judices Synodales.** Zsinati bírák. Amint már említettem, a kalocsai érsektartományi zsinat ezekre bízta a zsinaton netán előforduló panaszok elbírálását, amiben határozottan tévedt, mert ezeknek elbírálása a zsinati panaszbírókra tartozik (j. **quaerelorum**.) Az itt megnevezett zsinati bíroknak egészen máz a feladata.

A római pápának, mint az egyház látható fejének és az egész katolikuság legfőbb pásthorának tisztebeli folyó elvitatathatlan joga, hogy minden panaszt, amivel hozzáférhetnek, tekintet nélkül arra, hogy melyik egyházmegyéből intézik hozzá, meghallgasson, megvizsgáljon és elbíráljon, származék bár ez a panasz akár a rendes peres eljárás útján való felebbezésből, akár közvetlenül a pápához intézett előterjesztésből. Világos azonban, hogy Rómában nem ismerhetik oly pontosan az egyes püspöki megyék helyi viszonyait, hogy ott helyben minden további nélkül elintézhették az odajuttatott különféle panaszokat. Ezért van az a rendelkezés, hogy a megyei zsinaton két vagy három tudós, tekintélyes és minden tekintetben megbízható egyházi férfiut kell zsinati bíró gyanánt megválasztani, olyanokat, akikben úgy a püspök, mint a papság megbizik s a megválasztottak nevét azonnal be kell jelenteni Rómában a **Congregatio Concilii** bíboros Prefektusánál. Ha már most a következő zsinatig valamely oly panasz vagy felebbezés megy Rómába, amelyben újabb vizsgálat szükséges, a vizsgálat vezetését és a jelentéstélt ezekre a zsinatilag megválasztott bírokra bizza az apostoli szentszék. Ez tehát helyes és okos rendelkezés és arra való, hogy ne kelljen idegen megyebeli papot, mint pápai

delegátust küldeni. Ezek a zsinati bírák is esküt tesznek a zsinat színe előtt.

A jogban úgy is nevezik őket: *judices in partibus*. Rendes joghatóságuk éppen semmi sincs, mert ők csak esetről-esetre és külön arra az esetre szóló megbízás alapján járhatnak el abban a hatáskörben, amit a mindenkor megbiztatás pontosan megállapít s amely azonnal megszűnik, amint a reájuk bízott ügy aktáit Rómába visszaküldötték.

Sok helyt elmulasztották és elhanyagolták ezen zsinati bírák kijelölését; mikor aztán előfordult esetben Rómából, vagy idegen megyebeli papokat, vagy kebelbeli, de alkalmatlan embereket delegáltak, lett mindig nagy panasz és rekrimináció. Rómából azonban stoikus nyugalommal azt felelték: ha nem tetszik, magukra vessenek, miért mulasztották el megválasztani és bejelenteni a maguk arra való embereit.

Van aztán ezeknek a zsinati bíráknak még egy további és nagyon is számbaveendő rendeltetésük. Előfordulhat ugyanis, hogy a megyében élő szerzeteseknek, akár egyénileg, akár testületileg peres ügyük vagy fegyelmi dolguk támadhat a megyés püspökökkel vagy a Consistoriummal.

Ilyenkor a maguk ügyének védelmére, úgy a püspökmegeyi, mint a római forumoknál ügyvédül (*Conservator* a neve az ilyen ügyvédnek) és pátronosul ezek közül a zsinati bírák közül kötelesek egyet felkérni és megnevezni. Sem szerzetest, de még más megyebeli püspökölt sem szabad nekik közvetlenül felkérni. Ezt a pápák sokszor és nyomatékosan kimondották. Ha tehát a barátok mégis rákaptak, hogy mindenféle dolgukban a maguk emberei útján járjanak el Rómában, arra mi szabadítottuk rá őket azzal, hogy elmulasztottuk élni a magunk törvényes jogával. Látnivaló mindezekből, hogy a törvény pontos megtartása mindenkinél legjobban megvédi a jogát. Arra törekedjünk tehát, hogy mindenben rendeződjék a törvényes állapot s az ősi jelszö: jó volt így is, jó lesz így is, — lomtárba kerüljön.

Megfontolást kívánó dolog az, hogy a zsinati vizsgáló biztosok intézményét bevezessék-e a mi zsinatunkon is. Régen rendes szokás volt, de az újabb időben felhagytak vele.

(Folyt. köv.)

Nyavalyatörés!

ki nyavalyatörés, göres és más ideges állapotban szenved, kérjen iratot, ingyen és bérmentve kapható a szabad, Hattyú gyógyszerár által Majna Frankfurt.

Szakvélemények az Esterházy cognacról:

A magy. kir. műegyetem borászati laboratoriuma által hivatalosan megejtett és általunk tudomásul vett vizsgálatok alapján az

Esterházy cognacot

betegünknel alkalmaztuk és azt sikeresen használva mint kitünő minőségű és a francia Cognacokkal vetekedőt, a **legjobban ajánlhatjuk.**

Dr. Tauffer Vilmos egyetemi tanár. Dr. Stiller Bertalan egyetemi tanár. Dr. Reczey Imre egyetemi tanár. Dr. Pertik Ottó, egyetemi tanár. Dr. Kéty Károly egyetemi tanár. Dr. Angyán Béla egyetemi tanár. Dr. Poór Imre kir. tanácsos, egyetemi tanár. Dr. Barón Jónás egyetemi tanár.

Az Esterházy cognac

minden előkelő fűszer- és csemege-kereskedésben kapható.

TARTOS SZÁG TALAN

Csakis Christoph-lakot kérjük!

AVALÓDI

AZONNAL SZARAD

A szoba azonnal használható

Christoph-Lak

A LEGJOBB MAZALÓ ANYAG A PADLÓKRA

Lehetővé teszi, hogy a szobák mázolás alatt is használtassanak, mivel a kellemetlen szag és lassú, ragadós száradás, mely olajfestékek és az olajlakkok sajátja — elkerültetik. E mellett használata olyan egyszerű, hogy kiki maga végezheti a mázolást. A palló nedves tárgyval feltörölhető, anélkül, hogy elvesztené fényét. Meg kell különböztetni

színezett szobapalló fénymázt, sárgásbarnát és mahagonbarnát, mely akárcsak az olajfesték fűdi be a padlót s egyúttal fényt is ad Ezért egyaránt alkalmazható régi és új pallóra Teljesen beföd minden foltot, korábbi mázolást, stb. van azután

tiszta fénymáz (színezetlen) új pallóra és parkettára: mely csupán fényt ad. Különösen parkettára és olajfestékekkel már bemázolt egész új pallóra való. Csak fényt ad, ennél fogva nem fűdi el a famustrát.

Postaosomag, körülbelül 35 négyzetméter 2 közep. nagyságú szobára való) 5 frt. 90 kr. vagy 9¹/₂ marka.

A közvetlen megrendelések minden városban, ahol raktáron vannak ide küldendők. — Minta mázolások és prospektusok ingyen és bér-

Hirdetések

jutányos árban

felvétetnek

e lap kiadóhivatalában.

mentve küldetnek. A bevásárlásnál tessék jól vigyázni a cégre s a gyári jegyre, mivel ezt a **több mint 35 éve létező gyártmányt sok felé utánozzák** és hamisítják, rossz és gyakran a celnak meg nem felelő minőségben hozzák forgalomba.

Cristoph Ferenc
a valódiszobapadló fénylakk feltalálója
és egyedüli gyártója

FŐRAKTAR:

DAHINTEN VIKTOR
vaskereskedésében GYULAFEHÉRVÁRT.

Szőlő oltványok.
Valamint az elmúlt

években is a Küküllőmenti

első szőlőoltványi telep

tulajdonos Caspari Frigyes Medgyes 63.

Nagyküküllőre — volt az egyedüli az egész országban, mely vetőinek minden tekintetben kifogástalan minőségű — egyszerű-faxiznos és teljesen fajtisza szőlőoltványokat szánt, ott, egy a jövőben is egyedüli a fent szőlőtelepen kapható a legjobb minőségű, a legkülönbözőbb fajú alanyú bor-, csemege-bor — és különleges csemege szőlőoltványok, melyek elültetése által a szőlőbirtokosok barmultatos eredményeket érnek el.

Kivánatra, képes árjegyzék — számos elismerő levéllel — ingyen és bérmentve.

Európa szálloda Gyulafehérvárt.

Teljesen átalakítva és renoválva.

Elsőrangú szálloda minden kényelemmel berendezett 30 szobával.

Étterem, kávéház. ☉ Villamos világítás. ☉ Fürdő. ☉ Telefon. Társas kocsis. ☉ Kitünő konyha. ☉ Valódi borok. ☉ Kőbányai sör. ☉ Előzékeny és figyelmes kiszolgálás. ☉ Mérsékelt árak.

Haas Vilmos, szállodás.

Felhívjuk a t. közönség becses figyelmét azon körülményre, hogy a **Közművelődés** jelen alakjában **hirdetéseket** is közöl.

Ennélfogva tért nyer lapunkban az adásvételi ügylet iránti érdeklődés is, a mennyiben birtokok eladását, vagy vételét, haszonbérleteket, állások betöltését, árverések vagy árlejtések határidejét, ipari és kereskedelmi cikkek ismertetését és ajánlását célszerűen lehet eszközölni, — továbbá gyógyfürdők, nyári lakok, szőlőkertek, gyógyító és tápszerek, borok, ásványvizek és másnemű italok eladására vagy vételére és mindennemű szükségletek kielégítésére igen kényelmes módon lehet eladót, illetve vevőt találni.

Sikeresen lehet továbbá a **Közművelődésben** való hirdetés útján értékesíteni eladásra szánt könyvtárakat, irodalmi műveket, zeneeszközöket, festményeket, könyveket, képeket, újságlapokat, szobrokat fegyvereket, régi pénzeket, ékszereket, butorokat, háztartási gazdasági és más eszközöket stb. stb.

Hirdetési feltételeink a következők:

Egy egész oldal területet elfoglaló hirdetés egyszeri közlési díja		K. 10.—
Egy fél oldal	oldal	„ 6.—
Egy negyed	„	„ 4.—
Egy nyolczad	„	„ 3.—
Egy tizenhatod	„	„ 2.—
Egy harmincketted	„	„ 1.—

Iparosok és kereskedők többszöri hirdetés megrendelése esetén 10% ár-
engedményben részesülnek.

A hivatalos hirdetések közlési díja külön árszabás alá esik és pedig
 cm. területes számítással, mely területnek egyszeri közlési díja 10 fil-
lérben van megállapítva.

Hirdetések szövegezését is elvállaljuk, de annak fejében külön 1 korona
díj számíttatik fel.

==== **A hirdetések díja előre fizetendő.** ====

Hirdetésekre vonatkozó megrendelések és pénzküldemények a kiadó-
hivatalba intézendők.

Tisztelettel
a kiadóhivatal.